

1989 CESTA K LISTOPADU

Otomar Krejča o umělcích

Zdroj: Originální videojournal 6 (1989)

ANOTACE:

Režisér Otomar Krejča uvažuje o úloze umělců v normalizačním režimu.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Normalizační režim se na rozdíl od svého předchůdce z 50. let nemohl opřít o ideologii, která by oslovovala (alespoň část) veřejnosti. Odmítnutí pražského jara a nepokrytá kolaborace se sovětským protektorem delegitimovala normalizační ideologii, která ztratila svou funkci společenského tmelu (s mobilizujícím potenciálem) a zůstala pouhou dekorací. Normalizační režim tak musel řešit otázku své legitimacy jinými prostředky než ideologickou indoktrinací (i když ani na tu zcela nerezignoval). O její účinnosti však sám neměl příliš velké iluze. Daleko účinnější bylo vytvoření určitého vzorového modelu, tiché společenské smlouvy spočívající na kombinaci výběrově praktikovaného násilí (na rozdíl od masového násilí 50. let) a garance základních sociálních a ekonomických jistot. Tento model byl prezentován v médiích, především formou zábavných pořadů a seriálů. Samozřejmě nelze kulturní politiku redukovat pouze na tuto politickou motivaci, ale tento prvek v ní byl latentně přítomen. Mimořádně důležitou roli hráli v tomto modelu představitelé showbyznysu, kteří tyto politicky konformní postoje prezentovali. Otomar Krejča velice kriticky reflektuje tuto roli kultury a především herců, kteří se podle něj tímto zpronevěřují svému pravému poslání, které vnímá v klasických estetických a etických souvislostech: tedy zodpovědnosti, kterou mají vůči společnosti. Otomar Krejča patřil mezi legendy českého divadla. V 50. a 60. letech působil v Národním divadle, od roku 1965 v Divadle za branou. Dosáhl světové proslulosti. V období normalizace měl zakázáno pracovat v Československu, ale díky svému renomé pracoval v zahraničí. O svém návratu uvažoval od roku 1989, dříve než jednání s úřady skončily, vypukla revoluce.

METODICKÉ NÁMĚTY:

Úvaha Otomara Krejči se zabývá významem, který mají umělci pro normalizační režim. Velice emotivně a kriticky hovoří o „kontaminaci“ klasického umění popkulturou. Jeho nářek nad ztrátou estetických norem a ponor jejich nositelů do bahna konzumu vybízí ke srovnání se současnou situací. Ukazuje se, že pozdní normalizace má s naší současností mnohé společné: nástup lehké mediální zábavy symbolizované „celebritami“, které se stávají vlajkovou lodí konzumní společnosti. Životní styl dneška má své kořeny právě v pozdní normalizaci.

Možné otázky:

1. Jak hodnotí Krejča funkci umělců v normalizačním režimu?
2. Jaké má Krejča požadavky na umělce? Jakou mají plnit roli?
3. Zamyslete se nakolik jsou Krejčovi glosy o degradaci umění pop-zábavou aktuální i dnes. Co to vypovídá o souvislosti dneška s normalizačním režimem?